

ВІЙСЬКОВЕ ТА ВОЄННЕ РАДІОМОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

В умовах неоголошеної гібридної війни кожен апарат нашої держави має діяти ефективно та злагоджено. Велика відповідальність покладається на вітчизняні засоби масової інформації, радіомовлення зокрема. З 1991 р. тему Збройних Сил України висвітлювали в медіа недовірено, що призвело до зневаги відповідної структури аудиторією. Однією з причин цього було те, що в інформаційному просторі функціонувала єдина в країні профільна ТРК «Бриз» (Крим). З 2014 р. темі війни та армії в ЗМІ приділяють значно більше уваги. За ініціативи Збройних Сил та діяльності волонтерів були засновані абсолютно нові радіостанції, які висвітлюють військову діяльність відповідних структур, підтримують дух солдатів.

Ключові слова: військове радіомовлення, навички журналіста, воєнний працівник, фронтовий журналіст.

I. Вступ

Для журналістики кожної країни характерні свої етапи становлення та розвитку, які, як правило, проходять за певними сценаріями, що мають або тенденційний характер, або оригінальний. Якщо говорити про радіомовлення нашої держави, діяльність якого в початковий період мало вертикальний характер, коли поява тієї чи іншої радіостанції цілком залежала від керівництва держави, точніше сказати імперії, у складі якої вона перебувала. Розвиток мовлення в областях на території УРСР мав штучно-керований характер і досить слабо залежав від внутрішніх економічних, соціальних факторів. Визначальним був лише один – політичний, який став візитною карткою функціонування та «розвитку» радіомовлення УРСР.

З набуттям незалежності нашою країною українське радіо продовжувало пошуки власної ідентифікації, експериментувало, створювало концерни, йшло в Інтернет. В ефірах лунала інформація різноманітного характеру, яка закликає слухача до роздумів, інтегрує в різноманітні процеси, надає змогу тримати руку на пульсі подій вітчизняного та світового масштабів.

Окрім загальнопопулярних за форматом станцій, існували такі, що виокремлювалися своєю нестандартністю, оригінальністю, специфікацією: релігійні радіостанції («Радіо Марія», «Світле радіо Емануїл»), розмовні («Ера FM», «Голос Свободи»), військові (ТРК «Бриз»). Діяльність останньої є особливою, оскільки пов'язана з військовими та воєнними питаннями – теми, які ще донедавна були не досить популярними у вітчизняній радіожурналістиці. Проте події останніх п'яти років тематично змінили та доповнили контент вітчизняних сіток радіомовлення, зміст інформаційних блоків новин, змінили й радіожурналістику зокрема.

Однією з таких змін стала поява програм, рубрик, новин на радіо, які висвітлювали події на фронті, говорили про причини й наслідки, аналізували фактологічні дані [5, с. 9]. До тенденційності у розвитку національного радіомовлення зараховуємо те, що мілітарна агресія Російської Федерації щодо нашої країни сприяла появі станцій, які мають ідентифікацію як «військові», причому вони такими стали не через реструктуризацію, а внаслідок політичних, економічних, суспільних та військових обставин в Україні.

Питання функціонування військових ЗМІ на сторінках наукових і періодичних видань розглядали як вітчизняні автори (С. Горєвалов, О. Гоян, О. Клубань, О. Кромпляс, І. Мельничук, Т. Попова), так і закордонні (Д. Гель'к, М. Капаріні, А. Уайт та ін.).

II. Постановка завдання та методи дослідження

Метою статті є характеристика військових радіостанцій, особливостей їх діяльності в умовах війни та миру, виявлення їх функціональних пріоритетів, завдань.

У ході дослідження використано метод аналізу науково-джерельної бази з обраного питання, сайтів військових радіостанцій нашої країни, спостереження.

III. Результати

У цій статті ми розкриємо особливості появи та діяльності військових радіостанцій України, звернемо увагу на терміни «військовий» та «воєнний», проаналізуємо правила поведінки (роботи) журналіста в надзвичайних (військових) ситуаціях.

Для початку пропонуємо розглянути дефініції «воєнний» та «військовий», щоб чіткіше зрозуміти відмінність між цими поняттями. За Великим тлумачним словником сучасної української мови, воєнний – це такий, який «...стосується до війни, пов'язаний з нею» [2, с. 155]. Таке визначення говорить про те, що ЗМІ (ЗМК) може бути «воєнним» у випадку, коли на території країни, де воно перебуває, іде гаряча фаза бойових дій. Саме таку ситуацію маємо останні 5 років, але

чи може медіа, що висвітлюють відповідні події, називати воєнними? І чи означає це те, що ЗМК, які існують не в період війни, треба називати військовими?

Для відповіді на таке запитання важливо ідентифікувати іншу дефініцію, що перебуває у сфері нашого аналізу. «Військовий – стосується війська, прийнятий, установлений у війську, в армії» [2, с. 145]. Іншими словами, однією з умов функціонування військового ЗМІ в країні є наявність армії як державної одиниці, її складової; між собою вони перебувають у постійному контакті та взаємодії. У свою чергу, ЗМІ, які висвітлюють військову тематику, можуть бути державними (ТРК «Бриз», «Армія ФМ») і недержавними, наприклад радіостанція «Тризуб ФМ» була створена волонтерами.

Таким чином, відповідаючи на одне з поставлених нами вище запитань (які медіа ідентифікують «військовими»), можемо зауважити, що це ті радіостанції, які регулярно висвітлюють військові питання, репрезентують суспільству процеси функціонування оборонного комплексу. Їх існування можливе в часи миру та в період війни, а мовлення безпосередньо присвячене висвітленню питань життєдіяльності Збройних сил, конкретних осіб, що формують порядок денний відповідного органу тощо.

За весь період незалежності нашої країни (з 1991 р.) до мовників, які в основному висвітлюють саме військову діяльність, зараховуємо ТРК «Бриз», «Голос Донбасу», «Тризуб ФМ», «Армія ФМ». Частково до цієї тематики зверталися регіональні ОДТРК, радіостанції «Радіо РОКС», «Країна ФМ» тощо [1; 7; 11–14].

Що ж до «воєнного», то така журналістика має місце виключно в період війни, тому висвітлює саме бойові дії, а самі журналісти зазвичай є свідками або учасниками бойових подій. Військовий журналіст та воєнний – це може бути одна й та сама особа, яка до війни висвітлювала питання армії, а в період гарячої фази пішла на фронт і подає суспільству інформацію з передової, з окопів.

Отже, незалежна країна, зокрема Україна, яка утримує власне військо за рахунок державного бюджету, повинна інформувати населення (через ЗМІ) про її діяльність, еволюцію, інновації в армії. При цьому робити це максимально відкрито: «Ефективний зв'язок із суспільством формується на розумінні як військовими, так і мирними жителями ролі збройних сил. І щоб отримати суспільну підтримку, військові структури повинні розтлумачувати населенню, що вони роблять і чому це важливо» [6, с. 22].

Місію донесення інформації суспільству беруть на себе медіа: «Військові засоби масової інформації можуть бути охарактеризовані як багатофункціональні канали збору, аналізу та передачі інформації, що пов'язані між собою у межах єдиної системи й розраховані на забезпечення читачів, радіослухачів і телеглядачів інформацією, на створення необхідних умов для її осмислення та практичних дій на її основі» [3].

Не можна не погодитися з таким тлумаченням військової журналістики, проте варто наголосити на важливості ще одного фактора: «Маючи справу з такими специфічними темами, як збройні сили та оборона, розвідувальні служби та національна безпека, журналісти в ідеалі повинні отримувати відповідні знання про предмет» [6, с. 21]. Іншими словами, журналіст має бути підготовленим у питаннях військової справи, зокрема правил техніки безпеки, умов роботи в екстремальних умовах тощо.

Згідно з нормами міжнародного права, «...кореспонденту не бажано брати до рук зброю та робити фото у такому вигляді, оскільки подібний фактаж може стати причиною судового слідства чи неприязні з боку того чи іншого військового підрозділу, діяльність яких він висвітлює» [6, с. 24].

Варто зазначити, що ще 20 років тому в Україні була потужна база для підготовки вузькопрофільних (у цьому випадку військових) журналістів, але із часом її потенціал зійшов нанівець з різних обставин. Саме тому, за словами Р. Гривинського, інформаційне висвітлення «...конфлікту на Донбасі взяли на себе, з одного боку, кадри, які підготовлені ще попередньою системою, перш за все випускниками Львівського вищого воєнно-політичного училища; а з іншого – талановиті громадянські військові кореспонденти, які не мають профільної освіти, однак досягли серйозного прогресу в цій сфері» [5].

Ось що говорить про діяльність кафедри у Львові один із її колишніх очільників: «То була дуже серйозна й потужна кафедра, створена за часів Радянського Союзу на теренах Львівщини, а конкретно – Львівського вищого військово-політичного училища в 1961 р., де готували спеціалістів для 29 країн світу. Цю кафедру відкрили в училищі з тієї причини, що військових журналістів ніхто доти не готував» [3]. Із часом кафедру у Львові було закрито, нині військових журналістів навчають у стінах столичного Інституту журналістики національного університету імені Тараса Шевченка.

Вважаємо за доцільне поділити роботу журналіста з військовими на два основні види:

а) робота в мирний період, характерною особливістю якої є комунікаційна співпраця армії як державної структури й медіа. У такому разі журналіст повинен відігравати роль містка між Збройними силами та громадянами. Він має доносити інформацію суспільству, яке повинно знати про стан своєї армії, зокрема й тому, що фінансує її через податки. І якщо військові в таких

умовах не будуть мати комунікації з населенням, «...репортери знайдуть тих, хто буде говорити від імені військових, а тому вони не можуть ігнорувати ЗМІ» [6, с. 23];

б) діяльність у часи «гарячого» конфлікту, для якої характерні підвищена небезпека й динамічна поінформованість обох сторін. У цьому разі працівник медіа не лише повідомляє про події на фронті, а й підтримує бойовий дух солдата. Рівень комунікації також має бути достатньо ефективним з обох сторін.

Варто згадати період Другої світової війни, коли в незвичних умовах роботи (на фронті) радіожурналісти кожним словом намагалися приблизити мить перемоги: «Радіопрацівники локальних станцій, не дивлячись на всю складність умов, екстремальність під час виходу в ефір, намагалися докласти зусиль з ціллю генерування психологічної підтримки народу у ці часи, надання жителям регіонів і фронтовикам важливої з усіх боків інформації. Для захисників Києва, Одеси, а згодом і Севастополя, для населення України вісті з цих міст були важливими як ніколи. Вони сповнювали надією, вірою в перемогу, піднімали настрої, кликали на боротьбу з ворогом» [8, с. 400].

Спеціальний військовий режим, зміна прописки, нестабільність у кадровому складі – ці обставини не могли не вплинути на технічне обладнання студії, що, у свою чергу, позначалося на якості матеріалу. Певний фактаж про діяльність радійників вітчизняних станцій знаходимо в О. Гояна: «Радіостанція імені Тараса Шеченка по кілька годин на добу подавала фронтову хроніку, зверталася до партизан і евакуйованих українських громадян зі спеціальними програмами, розповідала про події за кордоном. Радіостанція припинила мовлення 10 березня 1944 р.... З травня 1943 р. по лютий 1944 р. радіостанція «Дніпро» ...поступово, із визволенням України, просувалася з Воронезької області до Харкова» [4, с. 46]. Подібна «мандрівна» доля стала характерною у житті значної кількості українських мовників.

Саме про роботу в надскладних умовах радіостанцій у період війни, про винахідливість та кмітливість вітчизняних журналістів-практиків можна дізнатися з матеріалів, які наводить В. Миронченко: «Після демонтажу потужної київської радіостанції РВ-47 і виведення її до Челябінська інформаційне мовлення з Києва доповнюють передачі редакції фронтового радіомовлення з Броварів. Перед мікрофоном зачитувались зарисовки, оперативні кореспонденції з місць боїв, у кожній передачі виступав хтось із письменників» [8, с. 400].

Отже, характерною особливістю діяльності радіостанцій в умовах війни є передислокація, причиною чого є окупованість відповідних територій або бойові дії. Така доля спіткала першу та єдину телерадіокомпанію нашої країни періоду незалежності – «Бриз», яка у 2014 р. була змушена змінити місце прописки з півострову Крим до Одеси, де й функціонує по цей час. У далекому 1992 р. була створена телерадіокомпанія «Бриз», яка підпорядкована Міністерству оборони України. Основу ефіру становила музика та програми, де ключовими були такі теми ефіру: аналіз законодавства, що стосується життя й побуту військовослужбовців, особливості проведення військових навчань, походи кораблів у море, діяльність Міністерства оборони та ВМС України тощо [14]. На початковому етапі програми транслювалися українською, кримсько-татарською та російською мовами. З 2010 р. з приходом до влади нового військового керівництва одну з мов (кримсько-татарську) було прибрано з ефіру.

Варто зауважити, що ТРК «Бриз» була не лише першою військовою радіостанцією на півострові, а й єдиною альтернативою на півострові пропаганді сусідньої держави (РФ). Коли на початку 2014 р. почалася анексія Криму, агресорами була захоплена студія ЗМК, що змусило працівників станції змінити місце прописки та перебратися до Одеси.

Головний редактор «Бризу» Іван Чміль, коментуючи роботу ЗМІ на початку окупації, зазначає: «Не зрадили редакційній політиці та особистим переконанням співробітники телерадіокомпанії й в часи тяжких випробувань 2014, коли почалося блокування та захоплення частин, кораблів, органів місцевої державної влади» [13]. Крім своїх прямих зобов'язань (інформувати суспільство про стан військово-морських сил), працівники редакції також не забувають про сім'ї військових, піклуються про їх соціальний захист та добробут. На сьогодні продукт ТРК можна сприймати й через офіційний Youtube канал в Інтернет мережі.

І якщо «Бриз» розпочало своє функціонування задовго до окупації півострова, то інші спеціалізовані мовники виникли саме в період військової агресії. Варто зауважити, що у 2016 р. було засновано 2 станції з вузьким профілем (військові). Так, 1 березня 2016 р. в літопис вітчизняної радіожурналістики, і військової зокрема, була занесена ще одна радіостанція: своє мовлення розпочала державна «Армія FM», яка створена за ініціативи Міністерства оборони України та є підзвітною їй. Цей музично-інформаційний мовник з першого дня роботи основну мету функціонування визначав так: «Ми служимо для тих, хто захищає нашу Батьківщину від ворога. Ми намагаємося підтримати наших воїнів інформаційно і підбадьорити їхній бойовий дух» [10]. В ефірі співвідношення музики та інформції – 70 та 30% відповідно.

Радіостанція мовить цілодобово, музичний формат – лише україномовна музика та західні хіти. Діапазоном ефірного мовлення є сімнадцять міст Донецька та Луганська. Проте кожен охочий може стати повноцінним слухачем мовника завдяки сайту радіостанції (<http://www.armyfm.com.ua>). Крім потокового мовлення, за наявності веб-сторінки можна переглянути фото

гостей студії, розклад програм, їх подкасти на саундклауді станції, основні новини тощо. Досить оригінальною є рубрика «День з бригадою», яка розповідає аудиторії про військові підрозділи ЗСУ, їх досягнення, участь у бойових операціях, подає повідомлення про військові кораблі тощо. Сайт радіостанції дозволяє не лише слухати ефір, а й переглядати його завдяки онлайн-відеотрансляції [10].

І хоча мовлення здійснюється виключно зі столиці, проте редакція та студія практикують щомісяця виїзд на Донбас, про що повідомляють у традиційній програмі «День з бригадою», а серед гостей студії і військові фахівці, і цивільні громадяни. У програмній сітці станції є ранкове шоу «Рота, підйом!», програма з юриспруденції «Військовий юрист» (труднощі, які виникають у військових при вирішенні юридичних питань), лірично-поетична «Хвилина поезії», музичний хіт-парад «Топ-40» тощо. Варто додати, що кількість ведучих ефіру – понад десять осіб. Технічним директором мовника є Сергій Телятицький, а директором – Яна Холодна.

Наступним мовником, що виник у другій половині 2016 р. (16 червня), стала «Тризуб ФМ» – недержавна військова музично-розважальна радіостанція, яка заснована волонтерами із Запоріжжя [11]. На початку мовлення станція вела трансляцію виключно в Інтернеті, проте разом з «Армія FM» у 2017 р. станції інтегрувалися в ФМ простір Донбаського регіону. Ефір аудіального мовника наповнюється українською та західною музикою (спільна риса з «Армією»), на хвилях можна почути різноманітні інформаційні рубрики, обов'язковими є новини. Родзинкою ефіру «Тризуба» є радіовистави [11].

Слоган недержавного радіомовника – «Вільне радіо вільних людей». Корпоративним героєм, який зображений на логотипі радіомовника, є вільнолюбива людина – козак. Сайт радіостанції надає змогу прослуховувати мовника в режимі онлайн. Значно інформативнішим є акаунт «Тризуба» у Фейсбуці, де можна отримати інформацію про гостей студії, теми ефіру, переглянути відео, дізнатися інформацію про місце трансляції, перебої через глушіння тощо. Оскільки станція була створена за ініціативи волонтерів-медиків, які опинилися на фронті за покликанням (допомагають лікувати солдат), відповідно й ведення ефіру здійснюють лікарі. Як і «Армію FM», «Тризуб» можна вільно прослуховувати в інтернет-мережі.

Отже, станом на 2019 р. в Україні мовить три військові радіостанції (див. табл.). Спільними цілями проаналізованих нами радіостанцій є:

- а) інформування аудиторії, насамперед, про хід подій на окупованих територіях та Донбасі;
- б) підтримання бойового духу тих, хто на фронті та на прифронтових територіях бере активну участь у бойових операціях на боці України;
- в) налагодження та підтримка комунікації з тими громадянами, які залишилися проживати на тимчасово окупованих територіях.

Таблиця

Військові радіостанції України (станом на початок 2019 р.)

№	Назва радіостанції	Канал мовлення	Форма власності	Тип мовлення	Слоган	Початок мовлення	Регіон заснування
1	ТРК «Бриз»	Ефірне	Державна	Інформаційне		3 12.12.1992	АРК Крим
2	«Тризуб ФМ»	Інтернет та ефірне	Приватна	Музично-інформаційне	Вільне радіо вільних людей	3 16.06.2016	Запоріжжя
3	«Армія FM»	Ефірне та інтернет	Державна	Музично-інформаційне	Поінформувати, почути, підтримати	3 01.03.2016	Київ

Не варто забувати, що в ході гібридної війни з ворогом вітчизняні медіа намагаються боротися не лише завдяки спеціалізованим мовникам, а й створюючи рубрики, програми, серії репортажів на військову тематику. Так, з 2014 р. низка журналістів з обласних державних ТРК здійснювали поїздки до окупованих територій, лінії фронту, де створювали відповідні матеріали [7; 9]. Державний комітет з питань телебачення та радіомовлення в 2015 р. започаткував проект «Розкажи про героя», основною метою якого є «...зібрати на одній інтернет-платформі аудіовізуальні твори про події на сході України для поширення їх у ЗМІ» [12].

Додамо, що завдяки поступовій інтеграції радіо в Інтернет процес здійснення трансляції для станцій став значно легшим та водночас глобальнішим. Саме це допомагає військовим мовникам звертатися до аудиторії через всевітню мережу, якщо радіостанцію глушать на певній території або вона є недоступною. Хочеться вірити, що молоде покоління (на тимчасово окупованих територіях і не лише там), яке регулярно використовує мережу для прослуховування радіо, дослухається до закликів журналістів радіостанцій та сприятиме процесам деокупації України.

На завершення варто сказати про власне роботу журналіста на фронті. Фахівець аудіального мовника має бути свідомим того, що висвітлення військової тематики вимагає від нього концентрації та пильності в геолокації, термінах, новинах, надзвичайних та особливих повідомленнях. Працівнику медіа не варто «світити» жодне обличчя, надавати координати чи розголошувати конфіденційну, надважливу інформацію. Військові, у свою чергу, також мають розуміти, що жур-

наліст на фронті – один із ключових етапів виконання його обов'язків перед демократичним суспільством.

IV. Висновки

Вітчизняна військова радіожурналістика постійно шукає «власну ідентичність». Їй властива певна хаотичність, відсутність системи, а тому й брак досвіду. Із часів роботи вітчизняних радіожурналістів у надзвичайних умовах періоду Другої світової війни і до сьогоднішніх основних завдань професіонала є неупереджене інформування громадян про події на фронті, прославлення героїв, надання загальної інформації солдату про життя «поза окопом», підтримання його стійкості та бойового духу. Радіожурналіст мусить пам'ятати, що кожне промовлене ним слово, випуск, програма можуть сприяти переможному прориву в умовах ведення війни.

Військове радіомовлення України на сучасному етапі формує свій стиль, особливості та ідентифікацію не лише в затишних радіостудіях, а й у гарячих точках на фронті, коли триває війна з агресором. За останні декілька років були створені дві радіостанції «Тризуб ФМ» та «Армія ФМ», які разом із ТРК «Бриз» несуть свою (журналістську) службу на передовій і не тільки. Характерними особливостями їх професійної діяльності є інформування цивільних та військових про події на фронті, патріотичний підхід, радіодискусії в ефірі, які намагається дати відповіді на питання, що порушують мовники та їх аудиторія.

Список використаної літератури

1. Армієвська кухня – спільний проект Чернігівської ОДТРК та Міноборони. URL: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81275&cat_id=79589 (дата звернення: 27.12.2018).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
3. Горевалов С. Друковані органи Збройних сил незалежної України. URL: http://franko.lviv.ua/faculty/jur/.../PART-5_16.htm (дата звернення: 25.12.2018).
4. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіо менеджменту. Київ: Веселка, 2004. 245 с.
5. Гривинський Р. Необхідно підвищувати рівень професійних вимог до кореспондентів, які працюють в зоні АТО. URL: <https://m.day.kyiv.ua/ru/article/media/kak-vozrodit-voennuyu-zhurnalistiku> (дата звернення: 29.12.2018).
6. Капаріні М., Ульїх Д. Мас-медіа, сектор безпеки та влада. Роль новинних ЗМІ у контролі та підзвітності сектору безпеки: навч. посібник. Київ: Б.і., 2005.
7. КАМТУГЕЗА та Армія SOS відвідали воїнів в АТО. URL: <https://www.radoroks.ua/blog/447-kamtugeza-ta-armiia-sos-vidvidaly-voyniv-v-ato/> (дата звернення: 25.12.2018).
8. Миронченко В. Основи радіомовлення. Київ: ІЗМН, 1996. 440 с.
9. Навіть за одного жителя Донбасу варто боротися. Як працює військове радіо та талібачення України. URL: <https://mediananny.com/reportazhi/2328604> (дата звернення: 27.12.2018).
10. Радіостанція «Армія ФМ». Офіційний сайт. URL: <http://www.armyfm.com.ua> (дата звернення: 27.12.2018).
11. Радіостанція «Тризуб ФМ». Офіційний сайт. URL: <http://www.trizub-fm.online> (дата звернення: 28.12.2018).
12. Радіостанція «Голос Донбасу». URL: <http://www.dotb.uadonbas.com/radio/> (дата звернення: 29.12.2018).
13. ТРК Міноборони «Бриз» переїхала до Одеси і планує перейти в інтернет. URL: <https://imi.org.ua/news/trk-minoboroni-briz-perejhalo-do-odesi-i-planue-pereyti-v-internet/> (дата звернення: 24.12.2018).
14. ТРК «Бриз». Офіційний сайт. URL: <http://www.breezetv.com.ua> (дата звернення: 29.12.2018).

References

1. Army kitchen – common project of Chernihiv'ska RSTRC and Ministry of Defense. Retrieved from: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81275&cat_id=79589. (in Ukrainian).
2. Busel, V. (ed.) (2005). Big explanatory dictionary of the modern ukrainian languages. Kyiv. (in Ukrainian).
3. Gorevalov, S. Print media of Ukrainian Armed Forces in independent Ukraine. Retrieved from: http://franko.lviv.ua/faculty/jur/.../PART-5_16.htm. (in Ukrainian).
4. Hoian, O. (2004). The basic of radio journalism and radio business. Kyiv. (in Ukrainian).
5. Grivinskiy, R. Necessary to increase level of professional requirement to the correspondent, who use to work on the territory of ATO. Retrieved from: <https://m.day.kyiv.ua/ru/article/media/kak-vozrodit-voennuyu-zhurnalistiku>. (in Russian).
6. Kaparini, M. Ulyih, D. (2005). Mass-media, security sector and power. The role of news media in the control and accountability to the security sector. Kyiv. (in Ukrainian).
7. Cometogeza and Armiya SOS visited soldiers in ATO. Retrieved from: <https://www.radoroks.ua/blog/447-kamtugeza-ta-armiia-sos-vidvidaly-voyniv-v-ato/> (in Ukrainian).
8. Myronchenko, V. (1996). The basic of the radio broadcasting. Kyiv. (in Ukrainian).
9. Even for the one citizen of Donbass have to fight. How work military radio and TV in Ukraine. Retrieved from: <https://mediananny.com/reportazhi/2328604>. (in Ukrainian).
10. Radio station «Armiya FM». Retrieved from: <http://www.armyfm.com.ua>. (in Ukrainian).

11. Radio station «Tryzub FM». Retrieved from: <http://www.trizub-fm.online>. (in Ukrainian).
12. Radio station «Golos Donbasy». Retrieved from: <http://www.dotb.uadonbas.com/radio/>. (in Ukrainian).
13. TV-radio-company of the Ministry of Defense «Bryz» moved to Odessa and planning go to Internet. Retrieved from: <https://imi.org.ua/news/trk-minoboroni-briz-perejihala-do-odesi-i-planue-pereyti-v-internet/> (in Ukrainian).
14. Tv-radio-company «Bryz». Retrieved from: <http://www.breezetv.com.ua> (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 23.01.2019.

Костюк Ю. В. Воинское и военное радиовещание Украины

В условиях необъявленной гибридной войны каждый государственный аппарат, структура нашего государства должны действовать эффективно и согласованно. Большая ответственность полагается на отечественные средства массовой информации, радиовещание в частности. С 1991 г. вопросы войска, армии и Вооруженных Сил были отражены в медиа недостаточно, что привело к пренебрежению соответствующих структур рядовым гражданином. Существовала лишь крымская ТРК «Бриз». С 2014 г. вопросу войны и армии уделяют значительно больше внимания. По инициативе Вооруженных Сил и волонтеров были основаны абсолютно новые радиостанции, которые способствуют военной деятельности соответствующих структур, поддерживают дух солдат.

Ключевые слова: военное радиовещание, навыки журналиста, военный работник, фронтовой журналист.

Kostyuk I. Military and Soldiery Radio Broadcasting in Ukraine

Research Methodology. *The article's research used the analysis scientific-sources base on a select question, web-sites of the army's broadcast stations of our country, monitoring.*

Results. *Now we live in the period of the undeclared hybrid war. In such conditions every state mechanism and structure of our state must work effectively and concertedly. Important responsibility depends upon our media, broadcast medias in particular. During research, define the difference between concepts «military» and «army» broadcast. Studying sources, researched work of radio journalist at front in the period of Second World war. Some stations had to change the home place or even some disappeared. Since 1991-th, the question of army, soldiers and Armed Forces was covered in media not enough, as a result – neglect of corresponding structures an ordinary citizen. At that time existed only crimean TRC «Breeze», that was the background of the Russian media.*

Beginning 2014-th to the question of war and army dedicated more attention. For initiatives of the Armed Forces and work of volunteers, the absolutely new radio stations were founded that assist military activity of corresponding structures, support the spirit of soldiers. In ethers of not military stations also aired the programs and subjects that raised the question of soldier, army and events at the front.

Novelty. *Within the article there were explored concepts «soldiery» and «military» mass-media, give a list of the current home soldiery broadcast radio stations (brought the chronologic information over about corresponding media).*

The practical significance. *The research results can be used during the further study of military journalism of our state, teaching of one's subject during the process of study students at faculture journalism, military media, etc.*

Key words: *military radio broadcasting, skills of the journalist, military professional worker, journalist at the front.*